

Teaching and Learning in the Quran*

Vincent J. CORNELL** / Celal EMANET***

ittik ve taat Ettik

İslam'da bilginin tek kaynağı Allah'tır. Kur'an ise dini öğrenimin temel kaynağıdır. Arapça "Kur'an" kelimesi fiilden türemiş bir isimdir ve "sürekli okunan," "ezberden okunan" veya (Allah'ın) gönderdiği mesajların nakledilmesi ve onun tekrar edilerek dinlenilmesidir. Bu yüzden Kur'an kelimesi İngilizce'ye "ezberden okuma," "anlatma, nakletme" veya "öretim, öğretme" olarak çevrilebilir. Kur'an'da Allah "konuşur" ve insanlar, Kur'an'ı dinleyerek öğrenirler. Allah'ın emirlerine Müslümanların vereceği yanıt şudur: "ittik ve itaat ettik."¹

"Aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Rasûlüne davet edildiklerinde mü'minlerin sözü ancak "ittik ve itaat ettik" demeleridir. İşte bunlar asıl kurtuluş olanlardır."²

"Mü'minler o kimselerdir ki, Allah anıldığında zaman yürekleri ürperir, O'nun ayetleri kendilerine okunduğunda zaman imanlarını artırır ve Rablerine tevekkül ederler."³

* Çevirisini sunduğumuz "Teaching and Learning in the Qur'an", başlıklı bu makale The Journal of Scriptural Reasoning dergisi tarafından (Volume V, Number III, October 2005) yayınlanmış olup derginin Teaching and Scriptural Reasoning bölümünde yer almaktadır.

** University of Arkansas.

*** Garden State Islamic Center, New Jersey USA

¹ Bakara, 2/285

² Nur, 24/51

³ Enfal, 8/2

Ayrıca mü'minler, münafıklar gibi de ildirler; “O kimse ki, Allah’ın kendisine okunan ayetlerini i itir de, sonra sanki kibrinden hiç i itmemi gibi ısrar eder.”⁴

“Ey inananlar! Allah’a ve Peygamberine itaat edin, Kuran’ı dinleyip dururken yüz çevirmeyin, dinlemedikleri halde “dinledik” diyenler gibi olmayın. itmedikleri halde i ittik diyenler gibi olmayın.”⁵

Kur’an’ın ifadesine göre Allah, Peygamberler aracılığıyla öretir. İnsanolu da Allah’ın kelamı Kur’an’ı dinleyerek ve O’nun otoritesini tasdik ederek öğrenir. Her ne kadar çağdaş İslami (anlayışta) hakikate çağrı (vurgusu) çok yapılmışsa da, Kur’ani söylemde ki İ (mümin), Allah’ın çağrısını İtinen, onu tasdikleyip, itaat edendir. “Müminler, ancak o kimselerdir ki, Allah’a ve peygamberine iman ettikten sonra üpheye dümeyip Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla sava maktadırlar. te do ru olanlar onlardır ancak.”⁶ Tüm bu anlatılanlardan sonra İslam; İlahî vahyin dikte ettiklerine teslim olmaktır. Çünkü insanolu ve onu yaratan arasındaki var olma ili kisi bir yaratıcı Rabb ve kulluk (Rububiyet ve ubudiyet) terimleriyle açıklanabilir. Zaten itaat ve sadakatin ko ulu ve biçimi – örne ğin Allah’ın davasının takipçisi olma – daha önceden söz alınarak kabul edilmiştir: “Bir de Rabbin, Âdemo ullarından, bellerindeki zürriyetlerini alıp da onları kendi nefislerine ahit tutarak: Ben sizin Rabbiniz de il miyim?” dedi ği vakit, “pekâlâ Rabbimizsin, ahidiz” dediler. (Bunu) kıyamet günü “Bizim bundan haberimiz yoktu.” demeyesiniz diye (yapmıştı).”⁷

Kutsal Kitaplar ve Dünya

Ba tan sona İlahî bir vahiy olan Kur’an kendisini “Kitap” olarak isimlendirmektedir. Bununla birlikte “Kitap” sıradan bir kitap olarak anlaşılmamalıdır. Klasik dönem Arap dilinde kitap terimi yazılı veya sözlü emir mesajlarının bir çe ği olarak anlamlandırılmaktaydı. Kur’an kendisi hakkında *Ümmü’l-*

⁴ Casiye, 45/8

⁵ Enfal, 8/20,21

⁶ Hucurat, 49/15

⁷ Araf, 7/172

Kitab, “Kitabın Anası” veya “Kaynak Kitap”⁸ olarak bahseder. Kur'an ileti i- min bir modeli olarak görev yapar ve ilahî bir pedagoji olarak “ö retmenin rehberi”dir. Günümüzde “aktif ö renme” diye isimlendirilen ilahî pedagojinin temellerine dayanan metodoloji Kur'an'dan ö renilir. Mike Higton'da n- cil'deki Yeni Ahid bölümünün ö renilmesinde bu ko ulları kullanır.⁹ Kur'an'daki ilahî pedagoji, katılımcı ö renmenin bir metodudur. Bu da, Kur'an ve içinde ya adı mız dünya olarak okunan kutsal metinlerin iki taraflı yani verilerle denetim bilgilerinin karı mına dayanmaktadır.

Ayet, Kur'an'ın cümleleri, Allah'ın kelimasında bir ö retim usulüdür.¹⁰ Al- lah'ın do adaki bir i aretine de ayet denir. Arap lisanında klasik slam döne- minin en tanınmı sözlük bilimcilerinden birisi olan bn Manzur (ö. 1311–12) ayeti “i aret” (alamet) olarak tanımlar. Bu terim etimolojik olarak “ö retmek” fiiliyle ili kilendirilmi ve onun bu ili kisi modern semiyoloji biliminin gö- zünden kaçmamı tır. Bu ilahî i aretlerden maksat ister yazılı Kur'an'ın iki kapa ı arasında olsun ister do ada olsun de i mez, kutsal gerçekli in do asını insanlı a ö retmektir. Bir ki inin âlim olabilmesi için iki önemli unsur olan Kur'an'ın Arapça metni ve ilahî kelim niteli ine sahip kainat kitabını ö ren- mesi gerekir. Din aliminin Allah'ın kelamı olan Kur'an'ı nasıl üzerinde çalı - tı ı bir kitap ise, marifet sahibi birisi için de dünya, üzerinde çalı tı ı ve ö rendi i bir kitaptır. Meselâ brahim (a.s.) Allah'ın i aretlerini yıldızlarda, ayda, güne te okur ve anlar ki kâinatı yaratan bir Allah vardır.¹¹ Aynı ekilde Süleyman (a.s.)'da Allah'ın kendisine ilham etmesiyle “ku ların dilini” ö - renmi tir.¹²

Kur'an perspektifinden Müslümanlar “Ehl-i Kur'an”dır. Fakat onlar Kur'an üzerinde sıradan bir metot dâhilinde çalı mazlar. Kur'an açık bir ekilde dini ö renimin interaktif olmasını sa lar. Bu da pasif ö renim veya sadece ezbercilik yapmanın yerine yeni bir metot in a etme anlamına gelmek-

⁸ Rad, 13/39

⁹ Mike Higton, ‘Read Mark and Learn’, *The Journal of Scriptural Reasoning*, 5/3, October 2005.

¹⁰ Tevbe, 9/6

¹¹ Enam, 6/75-79

¹² Neml, 27/16

tedir. Kur'an, Müslüman olmayan Yahudi ve Hıristiyanlar'ın Kur'an hakkındaki ara tırmalarını "inceleme, çalı ma" olarak de erlendirir ve *derese* fiilini kullanır. Kur'an, erken dönemdeki "Ehl-i Kitab'ı" ilahî mesaja dü üncesiz bir ekilde yakla ım sergileyen, Allah'a kulluk yaparak kazanılacak slam'ın manevi güzelli ini fark edemeyen kimseler olarak tasvir eder. Kur'an'da onların bu durumu u ekilde anlatılır: "Derken, arkalarından Kitab'ı (Tevrat) miras alan bozuk bir nesil bunların yerine geçti. Onlar u alçak dünya malını alırlar, bir de: "Biz nasıl olsa ba ı lanaca ız!" derler. Kar ı taraftan da kendilerine öyle bir ey gelse, onu da alırlar. Allah'a kar ı yalnız hakkı söyleyeceklerine dair kendilerinden Kitapta söz alınmamı mıydı? Ve onun içindekileri durmadan okumadılar mı? Hâlbuki ahiret yurdu Allah'tan korkanlar için daha hayırlıdır; hala akıllanmayacak mısınız?"¹³

Görerek Ö renme (Enam, 6/101-106)

Kur'an'da *derese* fiiliyle sadece Yahudi ve Hıristiyanlar'ın okuyudan bahsedilmemektedir. " te böylece âyetleri türlü türlü çevirip açıklıyoruz ki, onlar sana: "Sen bunları bir yerlerden okuyup ö renmi sin" desinler ve bilen bir toplum için de onu iyice beyan edelim."¹⁴ Burada normal ekildeki e itim prati ine istihzai bir tonla i aret edilmi tir. Daha geni olarak ayete bakıldında burada belirtilen ö retme ve gerçek ö renme "görerek ö renme"dir.¹⁵ Burada bahsedilen ö renme ekli ise Kur'an'da "ayne'l-yakîn" olarak isimlendirilmektedir.¹⁶

Onu takip eden ayetlerde görerek ö renmeden maksadın sanki vahyin ini ini mü ahede edebilme, Allah'ın kainattaki ayetlerini okuyabilme ve insanın ruhunda olan basireti sayesinde anlayı sahiplerinin görebilece i ayıklı a sahip olacak duruma gelecek ekilde ö renmedir: "Rabbiniz Allah, i te budur. O'ndan ba ka ilah yoktur. (O), her eyin yaratıcısıdır. O'na kulluk edin, O her eye vekildir. O'nu gözler algılamaz, O ise bütün gözleri idrak eder. O öyle latif ve öyle her eyden haberdardır. Gerçekten Rabbinizden size birçok delil-

¹³ Araf, 7/169

¹⁴ Enam, 6/105

¹⁵ Higton, a.g.m.

¹⁶ Tekasür, 102/7

ler geldi, artık kim gözünü açarak onları görürse kendi lehine, kim de körlük ederse, kendi aleyhinedir. Ve o durumda ben sizin bekçiniz de ilim. te ayetleri böyle çe itli ekillerde sunuyoruz ki, o körlük edenler sana: “Bunları bir yerlerden okuyup ö renmi sin” desinler, hem de onu bilen bir toplum için iyice açıklayalım. Rabbinden sana vahyedilene uy. O’ndan ba ka ilâh yoktur. Ortak ko anlardan da yüz çevir.”¹⁷ Buradaki anlatımda geni olarak “görerek ö renme” konsepti Plato’nun aklın “görmesi ve mü ahedesi” fikriyle uyu yor gibi görünmektedir. Bu ekillerde olan bilginin manevi akıl vasıtasıyla kazanıldı ına i aret edilmektedir ki bu vasıta yerini Kur’an temsili/mecazi bir ekillerde kalp olarak belirlemektedir/bu alanı kalp bölgesine yerle tirmektedir. Bu çe it bir bilgiyi elde etmeden önce inanan bir kimse olarak gönlü “ slam’a açık”¹⁸ olmalıdır. Kalp, slam’a açıldı ında Allah’ın ayetlerini (ö retilerini) ilahi bir “nur” veya ı ık olarak özümser.¹⁹ nsana yaratanın bilgisine götürecektir olan Gerçek (Hakiki) Göz rasyonel akılla anla ılabilecek bir konu olmaktan ziyade daha çok dünyevi fenomenlerin örtüsünü kaldırarak ilahî hakikati ortaya çıkaran beyyinelerdir. Bu beyyineler akıl sahibi birisinin aklında sorular olu turur. Bu gibi açık münaka alarda dini bilginin kazanılmasındaki önem Kur’an’da Beyyine olarak adlandırılan 98. sûrede yansıtılmı tır.

Hikmetin Ö retimi (Bakara, 2/30-39)

Arapça’da “ö retmek” (alleme) fiilinin Kur’an’daki en önemli kullanımlarından birisi vahyin bir hikmet ö retimi olarak ekillendi i Nisa Suresinin 113. ayetinin son kısmındadır: “Allah, sana Kitab (Kur’an)’ı ve hikmeti indirmi ve sana bilmedi in eyleyi ö retmi tir. Allah’ın sana olan lütfu büyüktür.” Bu ayette de açık bir ekillerde ifade edildi i üzere Allah’ın ö retiminde temel olan iki tane nakil aracı vardır. Bunlar, vahyin metin halinde yazılmış olan kutsal kitap Kur’an ve yazılı metnin tamamlayıcısı ve yardımcısı konumunda olan “Hikmet Kitabı”dır. Bu hikmet ö retimlerinin do al semiyolojisi Bakara Suresi 30 ile 39. ayetler arasında anlatılanlarla daha güzel kavranabilir. Burada insano lunun kutsal eylemleri olan zaafı ve kötülük yapmaya meyilli oldu u, eytana uyabilece i ve Hz. Âdem ile Havva’nın Cennet’ten çıkarılı ı

¹⁷ Enam, 6/102-106

¹⁸ Zümer , 39/22

¹⁹ Zümer, 39/22

anlatılmaktadır. Bu ayetlerin ilk kısmında Allah, Hz. Âdem'e tüm e yanın "isimlerini" ö retti inden bizi haberdar etmektedir: "Âdem'e isimlerin tümünü ö retti, sonra onları meleklerle sunup: "Haydi, do ru iseniz onların isimlerini bana söyleyin," dedi. Melekler: Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize ö rettiklerinden ba ka bizim bilgimiz yoktur. üphesiz alfm ve hakm olan ancak sensin, dediler. (Allah) dedi ki: "Ey Âdem, bunlara onların isimlerini haber ver." (Âdem), onların isimlerini haber verince (Allah): "Ben size, ben göklerin ve yerin gaybılarını bilirim, sizin açıkladı nınızı ve içinizde gizlemekte oldu unuz eyleri bilirim, dememi miydim?" dedi."²⁰

Bu ayetlerde Allah'ın Hz. Âdem'e ö retmi oldu u "isimler" e yanın özünde almı oldu u isimler manasınadır. Hz. Âdem'e "e yanın isimlerinin" ö retilmesiyle Allah, yaratmı oldu u eylerin hem dâhili hem de harici hikmetlerini insano luna sunmu tur. Kur'an'da açıkça görülebilen veya çok zor fark edilebilen hikmet kavramının özündeki do rular bu kabiliyetle anlaşılmaktadır. bn Arabî'ye (ö. 1240) göre, Allah'ın Hz. Âdem'e ö retti i "isimler" Allah'ın kendi isimleridir. Zira yaratılmı olan her varlık onun ilahî isimlerinden ortaya çıkmı tır. bn Arabî, Futuhat-ı Mekkiyye adlı eserinde bu konuyu u ekilde ifade etmektedir: "Hakikatte bizim varlıklarımız (Allah'ın) isimleridir. Vücut-u ilâhi birdir. Fakat sıfatı çoktur. Vücut bu esma sıfat ile bir çok suretlerde tecelli eder. Bu tecelli zatından zatınadır. Bu Esmâ-i lâhiyye ve Sıfat sayılamayacak kadar çoktur."²¹ bn Arabî'ye göre, "Melekler: Senin bize ö rettiklerinden ba ka bizim bilgimiz yoktur," dediklerinde aslında onlar unu demek istiyorlardı: "Sen, bizi yaratırken biliyordun ki biz varlı ımızın bilgisinden ba ka bir bilgiye sahip de iliz." Di er bir ifadeyle, meleklerin bilgisi, tıpkı his ve duyu sahibi bütün di er canlılar gibi, yeni ö renilmi bilgiler de ildir. Daha do rusu bu "eski, önceki" bir bilgidir. Aslında bu durum bugün bilinçte kaybolmu olan devrin hatırlatılmasıdır. Yani yaratılı döneminin ba langıcından yaratılanlarla yaratan arasında yapılmı olan sözleşlemenin hatırlatılmasıdır: "Bir de Rabbin, Âdemo ullarından, bellerindeki zürriyetlerini alıp da onları kendi nefislerine ahit tutarak: Ben sizin Rabbiniz

²⁰ Bakara, 2/31-33

²¹ Michel Chodkiewicz, William Chittick, and James W. Morris, *The Meccan Revelations*, NY: Pir Press, 2002, vol. I.

de il miyim?” dedi i vakit, “pekâlâ Rabbimizsin, ahidiz” dediler. (Bunu) kıyamet günü “Bizim bundan haberimiz yoktu.” demeyesiniz diye (yapmı - tık).”²²

Kur'an (Kehf, 18/54–82)

Kur'an'da ö renim ve ö retim olarak sunulan ibret alınacak en me hur kısısalardan birisi de Kehf suresi 60 ile 82. ayetler arasında bahsedilen hadisedir. Allah orada katından ilim verdi i bir kimseden bahsederek; “Nihayet kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermi ve tarafımızdan bir ilim ö retmi tik.”²³ slamî literatürde ledün ilmi olarak isimlendirilen bu konu hikmet ekinde tanımlanır ve bu da ilahî pedagojinin hedefidir.

Kehf suresi, Hızır (a.s.)'la birlikte hikmet gelene i tarzında ibret alınacak üç tane kıssanın anlatıldığı bir suredir. Bunlar Ashab-ı Kehf'in, Hızır (a.s.)'ın ve Zü'l-Karneyn'in hikâyeleridir. Bazı Müslüman müfessirler Zü'l-Karneyn'i eski ça lardaki Büyük skender olarak dü ünmektedirler. Hızır (a.s.)'ın hikâyesinde anlatılan balık, gemi ve deniz tasvirleri Yeni Ahid'teki Markos 1:16 ile 20. bölüme benzemektedir. Bu hikâye (18/50) Hz. Âdem'in yaratılışının, Bakara Suresi 30 ile 39. ayetlerde anlatılan Hz. Âdem'in hilafetini kabulünün meleklerle emrolundu u bölümü hatırlatılarak ba lar.

Allah, Kur'an'da pek çok ibret alınacak meseller vererek ayetleri açıklamasına ra men insano lu yine de tartı macı ve münaka acı tavrını devam ettirmektedir. “Andolsun ki, gerçekten Biz bu Kur'an'da insanlara ibret olacak her türlü misali tekrar tekrar açıklamı ızdır. nsan ise her eyden çok mücadelecidir.”²⁴ Ayrıca Kur'an sormaktadır: “Rabbinin ayetleriyle nasihat edilip de onlardan yüz çeviren ve daha önce i ledi i günahları unutandan daha zalim kim olabilir? Biz onların kalpleri üzerine (Kur'ân'ı) anlamalarına engel olan bir a ırlık, kulaklarına da sa ırlık verdik. Ey Muhammed! Sen onları do ru yola ça ırsan da onlar asla hidayete ermezler.”²⁵

²² Araf, 7/172

²³ Kehf, 18/65

²⁴ Kehf, 18/54

²⁵ Kehf, 18/57

Ayrıca Kehf suresinde anlatılan Hızır (a.s.)'ın hikâyesindeki o esrarengiz rehberin hal ve hareketleri –görünürde açıklanamaz- olması Hz. Musa'nında bunlar kar ısında sabırla hareket edememesi verilen mesajlardan birisidir. Sonuçta Hızır (a.s), Hz. Musa'yı sabırsızlı ı ve sözlerini dinlemedi inden dolayı onun ö rencili ini daha fazla kabul etmez. Bu makalenin ba langıcında belirtildi i gibi Kur'an'da tekrarlanarak u konuya i aret edilmektedir: ö - renmek en ba ta itaat, gönüllü olarak dinleme ve “görme” gibi hususları gerektirir.

Zikredilerek Kazanılan Bilgi

Yukarıda geçen Kehf suresi 57. ayet bize ilahi pedagojinin ister Kur'an'ın yazılı halinde veya isterse onun tamamlayıcısı olarak etki eden hikmet gelene- i ekinde olsun her eyden önce kalbin kutsal gerçekten ne görüp ne duydu- unu hatırlama yetene i üzerinde durdu unu hatırlatır. Kur'an'da “hatırlama, zikretme” fiili – tefekkür etme, hatırlama, dua etme, yakarma, anımsama, zikretme – gibi ekillerde 280'den daha fazla yerde geçmektedir. Ö renme filinin bütün çe itlerinden daha sık kullanılması ilahî ö retinin bir aracı olarak hatırlamanın öneminin altını çizmektedir. “Peygamberlere ait haberlerden kalbini yatı tıracak olanlardan her türlüünü sana kıssa olarak anlatıyoruz. Bunda da sana bir hakikat, müminlere de bir ö üt ve ibret gelmi tir.”²⁶ Bu ve buna benzer ayetlere göre, insano lunun i ledi i en büyük günah gaflettir. Açık bir ekilde dünyaya neden geldi ini hatırlamamak ve hakikatlere kar ı unutkan (gaflette) bir yakla ım sergilemektir.

Sonuç olarak “i itme” ve “görme”lerin tamamı Allah'ın hikmetlerinin ö - renilmesinde bir parçadır. Kur'an'ın ve imanın (maneviyatın) bulundu u yer kalptir. Bilgiye yakla ımın bir tarzı olarak Kur'an'ın pedagojisi insanların akıllarına hitap etmesine ra men insano lunun hâlâ tartı mayı çok sevmesine ve rasyonel olarak zihinsel bir metoda dü künlü üne dair pek çok ayet vardır. Böyle bir zihinsel yapı da ki iyi zikirde, tefekkürden alıkoyabilir ve Allah'ın mesajlarına kar ı “anlayı sız, kör” ve “sa ır” hale getirebilir.

Tasavvuf yolunun büyüklerinden Ebu Kasım Cüneyd-i Ba dadî (ö. 910), sufi Ebu Osman el-Mekki'ye yazdı ı bir mektupta sadece aklına güvenen,

²⁶ Hud, 11/120

onunla hükmeden ve Allah'ın hikmetine karşı saır olan bir âlimden öyle bahseder: “Dolaylı bir ekilde de olsa karma ık yorumlara e ilim göstermen ve kendi içinde farkında olmadan dünyevi eylere sevgilerin olması gibi durumlar, bulundu un makamdan hedefe ula mak için uzun süre yaptı n çalı malarında sana engel olur. Ayrıca senin dü ünçe dünyadaki bilgilerin düzenlenmesinde ve anlama kabiliyetindeki yükseli inde de sürenin uzamasına sebep olur. Bu imalı yorumlamaların pek çok çe idi vardır. Kendi hata ve kusurlarına karşı uyanık ve gizli de olsa kendisinin yanılabilenin farkında oldu u halde imalı yorumlamalara devam edilmesi hali onun bir türüdür. (Mesela inanan bir kimse) bilgi üzerinde hataya dü ebilir ve zaman zaman bilginin ortaya koydu u kendi metodundaki do al zayıflı ı unuttur. Objektif olarak açık bir ekilde do rulu u kanıtlanmı olan dolaylı yorumlamalar ise desteklenebilir bir türdür. Fakat bu süreçte de bilmeden, kasıtsız bir ekilde kendisinin maneviyatını zayıflatan eylerden kaçamayabilir. Bu da onun hedefine ulaşmasını etkiler. Sonuç olarak o yargılarında kendine güvenen, ma rur bir kimsedir ve ba arıya ulaşma konusunda sadece kendine itimadı vardır... Böyle kimseler, insanların samimiyetten yoksun tavsiyelerini kendi ö ütlerinin üzerine kurarlar. Onların bulmaya çalı tıkları son ve mükemmel gerçek onların akıbetlerini aydınlatmaz.”²⁷

Kendi aklının hikmeti ö renmede kendini engelledi i âlime tezat olarak gerçek âlim (bilge ki i) Allah'ın onayı olmaksızın her söyledi inin veya bildi inin anlamsız oldu unun bilincinde olandır. Hikmet sahibi kimseler Kur'an'ın ö rettiklerini yansıtırlar, âlimlerin nasihatlerine ve Allah'ın hikmetli i lerine kalpleri açıktır. Tefekkür ve zikirle kazanılan bilginin akıl vasıtasıyla elde edilen bilgiden daha üstün nitelikli oldu unun farkındadırlar. te bu yol, ruhun sadakatının uzmanla masında bir yöntemdir ve gerçek bilgiye sadece bu yolla ulaşılır. Cüneyd-i Ba dadi'ye göre bir kimse gibi ki, “Salih insanların ve evliyanın hayatındaki metot Peygamberlerin adımlarını takip ederek oradan içeri girmektir. O kimse ne bid'atlara uyarak dalalete sapar, ne de slam'ın uygun gördü ü sünnet ve ahlakları ya amaktan kaçınır. O, ö renme konusunda bilirki i, ahlak ve davranı larında çok temiz, açık sözlü ve aklı

²⁷ Ali Hassan Abdel-Kader, *The Life, Personality, and Writings of al-Junayd*, Gibb Memorial Trust, ss. 132-135.

ba ında birisidir. ...Onlar hayatlarını Allah'ı hatırlamakla ve anmakla doldurup güzelle tirmi lerdir. O kimseler hayatlarını güzel ameller i leyerek geçirirler. Ayrıca onlar hemcinsleri için övülmeye de er hatıralar ve güne 1 1 1 gibi aydınlık, berrak bir yol bırakırlar.”²⁸

Kaynakça

- Abdel-Kader, Ali Hassan, *The Life, Personality, and Writings of al-Junayd*, United Kingdom: Gibb Memorial Trust, 1976.
- Chodkiewicz, Michel, William Chittick, and James W. Morris, *The Meccan Revelations*, New York: Pir Press, 2002.
- Higton, Mike, “Read Mark and Learn”, *The Journal of Scriptural Reasoning*, 5/3, October 2005.
- Kur’ân-ı Kerîm.

²⁸ Ali Hassan Abdel-Kader, a.g.e., ss. 143-144.